

dækket" tabsmulighederne. Da Den Danske Bank har haft en elendig indtjening de seneste år og da den forestående konkurs af Hafnia Holding A/S vil belaste Den Danske Bank hårdt, har Den Danske Bank haft en endog meget stor interesse i "afdækning" af tabsmulighederne på Færøerne. Det er i første omgang sket via statslånet til Sjóvinnubanken, og ved at Den Danske Bank tilførte 132 mill. kr. ny aktiekapital samt 200 mill. kr. i ansvarlig indskudskapital til Føroyabanken, som Den Danske bank har været medejer af siden 1906. Efterfølgende er der indgået aftale mellem Finansieringsfonden, Sjóvinnubanken, Føroyabanken og Den Danske Bank, der indeholder, at Den Danske Bank nu har 30 pct. af aktierne i Føroyabanken (tidl. 60 pct.), men samtidig nu også 30 pct. af aktierne i Sjóvinnubanken. Resten af aktierne i de to banker ejes hovedsagelig af Finansieringsfonden, bortset fra 10 pct. af aktierne i Føroyabanken, som ejes af private. Da Finansieringsfonden ikke er i stand til selv at drive bankdrift, indeholder aftalen, at det i realiteten er Den Danske Bank, der via sin operatørrolle i bankforretningerne styrer Færøernes finansielle forhold. – Samtidig er den indbyrdes konkurrence mellem bankerne på Færøerne i praksis ophørt.

Nogle færinger finder, at prisen for at undgå konkurs af Sjóvinnubanken er for høj, at den færøske indflydelse såvel på ekspertplan som på politisk plan er for lille, og at Den Danske Bank har fået for stor magt. Et synspunkt jeg forstår.

Udiskutabelt er, at den løsningsmodel, der er igangsat har gjort en række teoretiske juridiske vurderinger af den danske hjemmestyringsmodel uinteressante. Jeg tænker på problemstillinger, som er essensen i f.eks. Henrik Zahles vurderinger og i Frederik Harhoff's doktorafhandling om hjemmestyringsmodellen's irreversibilitet eller ej, d.v.s. om det, at de ikke er direkte anført i Grundloven giver dem en underordnet status. I den igangsatte færøske løsningsmodel er det set, at den økonomiske autonomi i realiteten er fjernet uden at der er ændret et komma i Hjemmestyringsloven endogså i Grundloven, d.v.s. den økonomiske autonomi er stærkt begrænset de facto selv om situationen de jure er uændret. Jeg tolkede det færøske Folketingsmedlem Oli Breckmans udtalelser i den sidste tid som en erkendelse af dette faktum.

Et interessant spørgsmål i

forbindelse med løsningsmodellen er, om den er i stand til at løse krisen. Det er den efter min vurdering ikke. Det skyldes for det første, at den ikke inddrager de grundlæggende fiskeriproblemstillinger nævnt under punkt 3. De færøske fiskepriser vil være for høje til at konkurrere med østfisk, norske og engelske fisk. For det andet omfatter løsningsmodellen ikke en refinansiering/sanering af den færøske gæld. Det skønnes, at en omlægning af ca. 4-5 mia. af udlandsgælden er nødvendig, hvad der vil koste mellem 500 mill. kr. og 1 mia. Da en stor del af gælden – vel ca. 2

trækningen af den færøske økonomi så voldsom, så den i sig selv fordyber og forværrer krisen. Kravet om balance på de offentlige budgetter er for voldsomt og også urealistisk.

Konkluderende ses løsningsmodellen således ikke at være en løsning på den færøske krise, men en del af problemet. Et fænomen, der kendes fra mange andre områder se f.eks. vækst- og miljøområdet (P.W. Barkley, D.W. Seckler og Susse Georg).

Andre løsningsmuligheder

Konkurser eller gældsomlægning vil som nævnt ove-

rses i vidt omfang ender i Landskassen som følge af garantiordningerne, kunne de være økonomi i, at Landsstyret muliggjorde en større fleksibilitet end de gældende kreditorbestemmelser i almindelighed åbner mulighed for.

Yderligere gælder, at Færøerne har nogle væsentlige aktiver i form af en dygtig, veluddannet, flittig og stabil arbejdsstyrke, der også er selvstændig og initiativrig.

Måske er der mulighed for via en større pengepolitisk og skattepolitisk frihed at udnytte disse aktiver til at tiltrække udenlandsk kapital. Mulighederne herfor synes at for nærværende

"snuetagsløsninger" på krisen synes der ikke at være, og det er næppe sandsynligt, at krisen løses på denne side af år 2000.

Konklusion

Det er påvist, at den færøske økonomi er i krise, ovenikøbet i dyb krise. Analysen af årsagerne til krisen sammenholdt med den igangsatte løsningsmodel viser, at der er tvivlsomt, om løsningsmodellen kan få den færøske økonomi ud af krisen, fordi den færøske økonomi så ensidigt er afhængig af fiskerøkonomiske forhold, og fordi problemet med høje finansomkostninger og gældsomlægning

krisen ikke løses på denne side af år 2000.

Forventeligt er det, at den danske økonomiske og politiske behandling af færingerne, der på mange måder er følt nedværdigende og uværdig, vil medføre en ændring i rigsfællesskabet, når krisen engang er overstået.

I realiteten har Færøerne "skabt penge" ved at søge at kapitalisere havets fisk gennem belåning af fiskefartøjer på samme måde, som der i Danmark er "skabt penge" ved kapitalisering af bare marker og belåning i kreditforeninger og banker. Aktiviteter, der er dømt til at falde sammen, når in-

Fráfundinum i Roskilde i april, tá kreppan í Føroyum var til viðgerðar. Mynd Sjørður Skaale.

mia. – er dansk kreditforeningsgæld, vil der sikkert i den danske regering være en vis forståelse for omlægningen for ikke yderligere at belaste de danske realkreditinstitutioner, men samtidig er der en politisk utilbøjelighed til at øge overførslerne til Færøerne ret meget. Den resterende gæld er udenlandsk gæld, der er optaget til meget høje renter. På dette område bør mulighederne for sanering og for refinansiering overvejes meget nøje. En egentlig sanering kan vanskeliggøre udenlandske lån til Færøerne i fremtiden og give en dybere binding til dansk bankvæsen. Samtidig kan man sige at de høje renter har været udtryk for risiko, og at det ud fra et rent finansielt synspunkt burde resultere i sanering. For det tredje er sammen-

for være en nødvendighed. I forbindelse med en gældsomlægning kan Færøerne politisk argumentere for, at en omlægning hindrer de øgede tab i danske kreditforeninger, hvad der kan give et vist politisk spilrum, ligesom Landsstyret kunne have udnyttet argumentet om den besparelse for det danske banksystem beslutningen om at videreføre Sjóvinnubanken i realiteten indeholder (1-2 mia. kr.).

Færøerne står med en meget moderne fiskeriflåde, der ved konkurser ikke vil indbringe meget. En anden mulighed kunne derfor være at tilstræbe et samarbejde med fjerne, nye fiskerionationer, der har fisk, men som mangler kapitalapparatet. Arrangementer af anden type vil kræve kreditorernes accept, men da tabene ved konku-

være afhængige af Den Danske Banks holdning hertil samt af den danske stats binding af det færøske landsstyres økonomiske autonomi, d.v.s. forhandlingsmæssige forhold, som det er umuligt at vurdere udefra.

Efter gældsomlægning burde også den færøske valuta direkte binding til den danske krone også vurderes nærmere, for i realiteten er den færøske valuta en "fiskefod", hvad man jo ikke kan påstå den danske valuta er. I den forbindelse kan bl.a. henvises til de islandske erfaringer, som har været gode gennem mange år, men også andre modeller bør indgå.

Endvidere kan henvises til de løsnings-elementer, der fremgår af min kommentar i Politiken 9.2.93.

Egenlille

ikke er løst og fordi løsningsmodellen ved sine balancekrav fordyber og forværrer krisen.

Sikkert er, at løsningsmodellen har gjort den teoretiske juridiske diskussion af den danske hjemmestyringsmodells forfatningsretlige status mindre interessant, da det i praksis har vist sig muligt at begrænse den færøske økonomiske autonomi drastisk uden at ændre hjemmestyringsloven.

Sikkert er også, at Den Danske Bank via ændringerne i den finansielle sektor på Færøerne i realiteten via sin operatørrolle har fået den bestemmende indflydelse på Færøernes bankvæsen og derigennem i høj grad også på Færøernes økonomiske udvikling.

Sandsynligt er det, at krisen ikke løses af den anvendte løsningsmodel, og at

flation afløses af stabile priser. Byggesektoren udgør en lille del af dansk økonomi, mens fiskeriet er basis for næsten hele den færøske økonomi, så problemernes størrelsesorden blev meget forskellig.

Det diskuteres meget, hvem der har ansvar for udviklingen, og der i Danmark er tendens til alene at placere ansvaret hos færøske politikere. Det mener jeg er forkert og enøjet. Naturligvis har færøske politikere et betydeligt ansvar, men også de finansielle institutioner, der har ydet lån og taget sig godt betalt, og de danske politikere, der ikke har reageret på det Rådgivende udvalgs rapporter har et ansvar, de ikke kan fralægge sig. Hertil kommer de udefra kommende ænd-